

Історія History

УДК 78.03(477)(031):78.071.1Ней

«УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»: КОНЦЕПЦІЯ ВИСВІТЛЕННЯ ПЕРСОНАЛІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ НАЛЕЖНОСТІ (феномен родини Нейгаузів)

Ірина Сікорська

У статті розкрито концепцію висвітлення в «Українській музичній енциклопедії» персоналій іноземного походження, які, прибувши до України, пустили тут своє коріння, стали родоначальниками династій, зробили непересічний внесок у розвиток вітчизняної музичної культури. Яскравим прикладом є родина Нейгаузів, яка становить своєрідний феномен. Завдяки перехресним посиланням окремі статті в «Українській музичній енциклопедії» про членів родини, коло спілкування, учнів, музичні школи тощо, немов елементи мозаїки, утворюють цілісну й непересічну картину.

Ключові слова: «Українська музична енциклопедія», концепція висвітлення, феномен Нейгаузів.

В статті раскрыта концепция освещения в «Украинской музыкальной энциклопедии» персоналій иностранного происхождения, которые, приехав в Украину, пустили здесь корни, стали родоначальниками династий, сделали ценный вклад в развитие отечественной музыкальной культуры. Ярким примером такой подачи является семья Нейгаузов, которая представляет собой своеобразный феномен. Благодаря перекрестным ссылкам отдельные статьи в «Украинской музыкальной энциклопедии» о членах семьи, круге общения, учениках, музыкальных школах и т. п., словно элементы мозаики, формируют целостную и яркую картину.

Ключевые слова: «Украинская музыкальная энциклопедия», концепция освещения, феномен Нейгаузов.

The offered article exposes the conception of elucidation in *Ukrainian Music Encyclopedia* the personalities of foreign origin, who had arrived to Ukraine, took the roots here, became the fathers of dynasties, did an outstanding contribution into the development of Ukrainian musical culture. Neuhaus family as a peculiar integral phenomenon is a shining example of such presenting. Due to cross references the separate articles in *UME* about family members, circle of intercourse, students, musical schools etc., like elements of mosaic, form an integral and impressive picture.

Keywords: *Ukrainian Music Encyclopedia*, conception of elucidation, Neuhaus family phenomenon.

Написання будь-якої спеціальної енциклопедії свідчить про зрілість і структурованість обраної галузі, про потребу в суспільстві швидкого доступу до комплексу знань про неї (адже «енциклопедія», у перекладі з грецької, означає «коло знань» [8, с. 24]). Зі здобуттям Україною незалежності з'явилася величезна кількість різноманітних енциклопедій, що своєю чергою спричинило стрімкий розвиток нового напрямку вітчизняної науки – української енциклопедистики, а відтак – і біографістики.

На початку 1990-х років потребу в написанні «Української музичної енциклопедії» (далі – «УМЕ») визнавали вкрай нагальною та вельми актуальною. Дискусії

(і навіть суперечки) виникали лише щодо шляхів висвітлення тих чи інших явищ вітчизняної музичної культури та яким саме пріоритетам надавати перевагу. Найбільше обговорювали принципи відбору персоналій, особливо тих, хто з доброї волі або через прикрі обставини опинився далеко за межами Батьківщини та ввійшов в історію як діяч іншої, зокрема російської, музичної культури (наприклад, Д. Бортнянський, М. Березовський, Ф. Стравинський, І. Козловський та багато інших). Водночас на теренах України розгорталася діяльність численних музикантів і педагогів з інших країн. Консенсус було знайдено в найголовнішому: індивідуальний підхід

ІСТОРИЯ

до кожної позиції, а за основний критерій брати насамперед внесок в українську культуру. Немаловажний, але доволі провокативний фактор етнічної належності митця (з огляду на багатонаціональність населення України) було вирішено «відсунути на другий план» і зазначати етнічне походження вихідців із західних країн (наприклад, німець, чех, поляк та ін.). Простежити цей принцип подачі й розкриття матеріалу на прикладі численної родини Нейгаузів, що її з повним правом можна кваліфікувати як окремих феноменів, і має на меті пропонована стаття.

З огляду на масштабність явища під де-що загадковим, але промовистим «ніком» «Нейгаузи» (з німецької, буквально, «новий дім»), його висвітлення на сторінках «УМЕ» має системний характер. Насамперед зазначимо, що «наріжним каменем» подачі матеріалу є саме його «україноцентричність», тобто розкриття теми з позиції стосунків цих діячів з Україною на різних рівнях: територіальному (приїзд, перебування, народження наступних поколінь на теренах нинішньої України), ментальному (сприйняття місцевого фольклору, звичаїв тощо), культурному (взаємостосунки з діячами, здобування освіти тощо), практичному (власна діяльність, творчий внесок), літописному (слід у літературно-наукових, публіцистичних джерелах, музичній періодиці, пресі, іконографії) тощо. Відповідно задіяно індивідуальний – біографічний (у статтях про персоналії) і комплексний (педагогічно-виконавська школа, культурно-мистецьке товариство) підходи. Наголошено на педагогічному, виконавському, композиторському та інших аспектах (відповідно до висвітлюваного явища чи персоналії).

Схематично комплекс енциклопедичних статей, що їх умовно можна об'єднати як дискурс «Нейгаузи в "УМЕ"», уявляємо як низку концентричних кіл, у центрі яких (уперше в історії не лише української, а й світової енциклопедистики!) – масштабна й харизматична постать Густава Вільгельмовича Нейгауза [11] ¹. Поява його на українських теренах – приїзд «на кондиції» в маєток Мануйлівка (нині – Черкаська обл.) княгині Шихматової – віддзеркалювала

Генріх Нейгауз у юнацькі роки

тогочасний стан музичної культури: відсутність власних навчальних закладів, а значить – і кадрів, змушувала заможних громадян, які прагнули дати власним дітям гарну освіту (а навчання музики вважали обов'язковим у цьому сенсі), «виписувати» викладачів із-за кордону. Таким чином, останні привносили елементи своєї (у цьому випадку – німецької) культури, а відтак «вписували» культуру України у європейський контекст.

Оскільки написання енциклопедії – процес тривалий, стаття про Густава Нейгауза (авторства І. Сікорської) поступово розросталася. До хрестоматійно-схематичних відомостей (батько Генріха Нейгауза – піаніст, педагог, власник приватної музичної школи), завдяки пошукам дослідників, насамперед М. Долгіх ², додалося: «конструктор фортепіано» (який винайшов різновид дугоподібної клавіатури і навіть виготовив виставковий зразок!); теоретик, автор брошури «Das Natürliche Notensystem»

ІРИНА СІКОРСЬКА. «УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»: КОНЦЕПЦІЯ ВИСВІТЛЕННЯ ПЕРСОНАЛІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ НАЛЕЖНОСТІ (ФЕНОМЕН РОДИНИ НЕЙГАУЗІВ)

(«Натуральна нотна система»), виданої 1906 року в Бохумі (Bochum, Німеччина), який запропонував власну музичну нотацію – щось на зразок табулатури [14]; композитор (автор салонних п'єс і романсів, з-поміж яких – романтичний вокальний цикл «Lieder aus der Jugendzeit» («Пісні юності»)); музичний критик і публіцист (дописувач великої кількості музичних оглядів і рецензій до місцевих і столичних газет); просвітитель [3]. Окрім суто фактологічних відомостей, у статті наведено також його засадничі педагогічні принципи: «Насамперед, Нейгауз цінував віртуозність виконання, велику увагу приділяв розвитку та удосконаленню в учнів фортепіанної техніки, якої досягав багатогодинними механістичними вправами» [11]. Було також окреслено коло його спілкування, уточнено дату смерті митця. Таким чином, постав непересічний талановитий діяч, справжній фундатор професійної музичної освіти Півдня Російської імперії, масштаб якого до цього часу ще не було належним чином осягнуто й поціновано.

У «першому колі» накресленої нами умовної концентричної схеми – члени родини Густава Нейгауза. Безперечно, масштабно «глибою» тут височіє постать сина Генріха – піаніста, блискучого інтерпретатора, насамперед романтичної і постромантичної музики, а також маститого педагога, засновника авторитетної і розгалуженої піаністичної школи [11]. Накопиченню й узагальненню нового фактологічного матеріалу сприяли нові книжки та фільми про Маестро, що вийшли в Москві після розпаду СРСР. У статті до «УМЕ» (авторства Н. Костюк), окрім об'єктивних відомостей біографічного плану, звань і регалій, подано характеристику виконавського стилю митця, наголошено на його діяльності під час перебування в Україні. Її умовно можна поділити на два періоди, а саме: у Єлисаветграді (нині – Кіровоград) – допомога батькам (заняття з учнями в Школі Нейгаузів), членство в Музичній секції, велика кількість публічних концертів (як сольних, так і в ансамблі із сестрою Наталею та К. Шимановським); наступний етап – викладання Генріха Густавовича в Київській консерваторії (1919–1922),

де він також вів інтенсивну концертну діяльність. Відзначено також, що Генріх Нейгауз і надалі неодноразово гастролював і провадив майстер-класи в Україні «радянського» періоду. Подано перелік його учнів – вихідців з України.

У сімейному колі Нейгаузів – сестра Генріха, Наталія Густавівна, життєпис якої М. Долгих реконструювала вперше, починаючи від дати народження [11]. З рядків статті постає непересічна особистість, талановита піаністка, матір Астрід Шмідт-Нейгауз – відомої німецької піаністки, професора Вищої музичної школи м. Кельна (Німеччина) [див. також: 4].

Родинне коло описують статті про братів Блюменфельдів (авторства А. Терещенко) – Сигізмунда [8, с. 221], Станіслава [8, с. 221] та Фелікса [8, с. 221–222]. Природно, що найбільшу увагу приділено останньому, наймолодшому з них – Феліксу Михайловичу – найталановитішому й найобдарованішому, видатному піаністові (він феноменально читав «з листа»), диригенту (який, до речі, поставив у Санкт-Петербурзі оперу «Пан Сотник» Г. Козаченка), композитору, педагогу. На жаль, стаття містить поширену помилку щодо місця народження митця – тодішнє передмістя Єлисаветграда Ковалівку названо однойменним селом Миколаївської області. Водночас зазначено членство Ф. Блюменфельда в Беляєвському гуртку (авторка статті О. Малозьомова) [8, с. 191]. Наголошено, що під час ректорства в Київській консерваторії (1919–1922) Ф. Блюменфельд виступав як диригент Симфонічного оркестру ім. М. Лисенка та Київського оперного театру. Зокрема, разом з Рейнгольдом Глієром (авторка статті – про останнього – Н. Костюк) [8, с. 468] продиригував 4 симфонічні концерти. Також грав в ансамблі зі скрипалем П. Коханьським (автор статті – А. Калениченко) [9, с. 577], акомпанував О. Бутомо-Названовій (авторка статті – О. Кушнірук) [8, с. 291], Н. Кошиць (авторка статті – Л. Пархоменко) [9, с. 584]. У фортепіанному репертуарі Ф. Блюменфельда були твори М. Лисенка (авторка статті – Л. Пархоменко), які він охоче вводив до своїх клавірабендів [10, с. 110–123]. З-поміж учнів Ф. Блюменфель-

Станіслав Нейгауз –
син Генріха Нейгауза

да (кожному з яких присвячено окрему статтю) є народжені й в Україні: Ганна Артоблевська (авторка статті – Н. Семененко) [8, с. 94–95], Семен (Симон) Барер (авторка статті – О. Кушнірук) [8, с. 144], Володимир Горовиць (авторка статті – О. Олійник) [8, с. 507], Олександр Ейдельман (статтю написала львівська піаністка й педагог Т. Старух, яка свого часу в нього навчалася) [9, с. 13–14], Г. Коган (автор статті – А. Калениченко) [9, с. 456–458], композитор Гліб Таранов [9] та ін. Звісно, завдяки новітнім дослідженням, появі мемуарів рідної онуки – Маргарити Анастасьєвої [1] енцикло-

педична стаття про Ф. Блюменфельда потребує суттєвого доповнення, на яке будемо сподіватися в додатковому томі (авторства І. Сікорської [див.: 7]).

Стаття Роберта Кузьміна «Блюменфельда Ст. Музично-драматична школа» (1893–1902) [8, с. 222] – доволі схематична, оскільки написана досить давно і потребує доповнення. Однак у ній згадано про викладачів А. Ніколаєва [11], Катерину Массіні (сольний спів, автор статті – І. Лисенко) [10, с. 333], Григорія Любомирського (теорія музики, авторка статті – В. Кузик) [10, с. 234–235], Костянтина П'ятигоровича (скрипка) [12], Івана Шебелика (віолончель) [13], Миколи Лисенка. Останній упродовж трьох місяців очолював Школу після смерті Станіслава Блюменфельда (1898), а потім цю посаду обійняв Рудольф Буллеріан (автор статті – А. Муха) [8, с. 284], який керував закладом до його закриття. Поміж відомих учнів Школи були Григорій Внуковський (автор статті – І. Лисенко) [8, с. 392] і Олександр Кошиць (про нього написала багаторічна дослідниця й апологет його творчості Л. Пархоменко) [9, с. 384–386].

Накопичення фактологічного матеріалу надало актуальності статті про Музичну школу Густава Нейгауза, що проіснувала впродовж майже п'яти десятиліть (хоча документально (1898–1931) – від отримання офіційного дозволу – «Затвердження Міністерством внутрішніх справ» Російської імперії (як було зазначено у статуті Школи) і до від'їзду Густава Вільгельмовича й Ольги Михайлівни Нейгаузів до сина в Москву через похилий вік і хвороби) і здобула всеросійську славу як одна з найавторитетніших на Півдні імперії. У статті М. Долгих висвітлено засади існування Школи (головну увагу надавали фортепіанній грі, концертмейстерству, також проводили заняття з елементарної теорії, гармонії, сольфеджіо; силами учнів і викладачів улаштовували концерти, високо оцінені тогочасною пресою, зокрема раз на рік проводили звітні концерти у 2–3-х відділеннях), склад педагогів (окрім Густава й Ольги Нейгаузів – Генріх і Наталя Нейгаузи, Іоанна Залеська, Ольга Крушинська, Віктор Мінус, Ісаак Яндель), програми та перелік відомих ви-

ІРИНА СІКОРСЬКА. «УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»: КОНЦЕПЦІЯ ВИСВІТЛЕННЯ ПЕРСОНАЛІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ НАЛЕЖНОСТІ (ФЕНОМЕН РОДИНИ НЕЙГАУЗІВ)

хованців, поміж яких – Наталя Вільперт, Зінаїда Єремєєва, Віра Разумовська, Артур Таубе та ін. [11].

Отже, на сторінках «УМЕ» простежуємо дотичність до теми «Нейгаузи» у статтях про особистості, які розпочали свій шлях у музиці саме в стінах Школи Густава Нейгауза: Ярослава Івашкевича [9, с. 187], Станіславу Корвін-Шимановську (обидві – авторства А. Калениченка) [9, с. 545], Ю. Мейтуса (авторства Н. Костюк) [10, с. 354–356] та ін. Принагідно зазначимо, що статтю про К. Шимановського – вихованця Густава Нейгауза і Ф. Блюменфельда, троюрідного брата Генріха Нейгауза, класика польської композиторської школи ХХ ст. – А. Калениченка лише готує [13]. Він перший в Україні захистив кандидатську дисертацію з означеної теми [6].

Коло учнів Генріха Нейгауза – вихідців з України – є найширшим: Святослав Ріхтер (авторка статті – А. Терещенко) [12], Еміль Гігельс (статтю написала музикознавець із Івано-Франківська Л. Серганюк) [8,

с. 457–458], Яків Зак [9, с. 118], Володимир Крайнев (статті про обидві постаті – авторства І. Сікорської) [9, с. 592–593]. Кілька випускників Генріха Нейгауза пов'язали своє життя з Україною, тож «УМЕ» містить статті про цих видатних українських піаністів-педагогів: І. Сікорської – про Людмилу Гінзбург (Одеса) [8, с. 462], Н. Кашкадамової – про Марію Крушельницьку (Львів) [9, с. 523–624], Р. Скорульської – про Аріадну (Радугу) Лисенко, яка навчалася в Генріха Нейгауза в аспірантурі [10, с. 107–108], К. Шамаєвої – про свого педагога О. Холодну [13], завдяки якій вона мала щастя спілкуватися з Генріхом Нейгаузом особисто (обидві – Київ). Таким чином, піаністична школа Генріха Нейгауза «охопила» всі музичні центри України, оскільки кожна із зазначених піаністок присвятила себе педагогіці і своєю чергою упродовж багаторічної праці створила вже власну школу, виховавши близько сотні учнів. Відтак «музичними онуками» Генріха Нейгауза в Україні є Костянтин Віленський (клас А. Лисенко, стаття

Генріх Нейгауз із викладачами кафедри спеціального фортепіано Одеської консерваторії. Початок 1960-х рр.

Сидять: М. Старкова, Г. Нейгауз, М. Рибицька, О. Плешицер.
Стоять: Л. Гінзбург, С. Могилевська, В. Хорошина, І. Сухомлинов

ІСТОРИЯ

в «УМЕ» О. Литвинової) [8, с. 3375–3376], Йозеф Ерміль (клас М. Крушельницької, автор статті про нього – Б. Сютя) [9, с. 32–33], Юрій Дикий (стаття К. Шамаєвої) [8, с. 610–611], Людмила Марцевич (стаття Б. Фільц) [10, с. 326], Ольга й Юрій Щербакі (стаття І. Сікорської; обидва – клас Л. Гінзбург) [13] та багато інших непересічних особистостей.

Учнями російських випускників Генріха Нейгауза (тобто своєрідними «музичними онуками») були, зокрема, знаний в Україні, а після еміграції також і у світі Олександр Слободяник (клас Віри Горностаєвої) [12], Тетяна Веркіна – нині ректор Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського (клас Євгенія Малініна, стаття в «УМЕ» авторства Г. Ганзбурга) [8, с. 345].

Одним з важливих факторів висвітлення заявленої теми є іконографія, а саме: портрети «дійових осіб і виконавців» – відомі й рідкісні. Звичайно, великим помічником у цій справі тепер є Інтернет, проте здебільшого ми послуговувалися паперовими джерелами. Прикметними з-поміж фотографій вважаємо світлина справжнього майстра «психологічного портрету» Леоніда Левіта, надзвичайно цікаву статтю про якого написала К. Луганська [9, с. 60–61]. Леонід Олександрович майже півстоліття фотографував музикантів – композиторів і виконавців. Збереглися спогади про фото-сесії майстра з Генріхом Нейгаузом: «Серія камерних психологічних портретів, – писав Л. Левіт, – була виконана мною впродовж останніх трьох років життя великого піаніста-педагога» * [2, с. 246]. За словами Леоніда Олександровича, уперше фотографувати Г. Нейгауза йому пощастило в Москві 1961 року. На квартирі у С. Ріхтера (де Генріх Густавович тоді займав невеличку кутову кімнату) було зроблено 10 світлин, одна з яких – в анфас, з ледь помітною усмішкою (де Маєстро підпирає голову з усе ще пишною шевелюрою обома руками), – стала хрестоматійною, увійшла в усі книжки Г. Нейгауза як заглавний портрет на авантитулі та фото до статей про нього в усіх енциклопедіях. Тоді ж Л. Левіт не зміг

утриматися від спокуси й зробив парний портрет [9, с. 61].

Наступна зйомка відбулася 1964 року в Києві, куди Маєстро прибув на святкові урочистості з нагоди 50-річчя Київської консерваторії. Цього разу «дійство» відбувалося в павільйоні, за всіма правилами науки фотографії, проте Генріх Густавович виглядав дуже втомленим і ослабленим. Відчувалося, що потрібні будуть неабиякі вольові зусилля з обох боків, щоби світлина вийшла вдалим – цю думку фотограф промовив уголос... І був почутий: Маєстро на очах змінився, «став гарним, емоційним, рухливим» – заворожений Л. Левіт зняв дев'ять кадрів і тільки потім побачив, яких зусиль це коштувало Генріхові Нейгаузу... Десятий портрет так і не було знято... Через півроку Генріха Густавовича не стало, а нам у спадок залишилися світлина, люб'язно надані для енциклопедії Л. Левітом і вміщені в 4-му томі «УМЕ» в статті про нього [10, с. 60–61].

Таким чином, на сторінках «УМЕ» знайшли відображення постаті сімейства Нейгаузів, їхніх родичів, колег, учнів, «колективні портрети» їхніх музичних шкіл тощо. Так, завдяки перехресним посиланням, як окремі шматочки смальти поєднуються у складну багатовимірну картину, зібрані воєдино окремі статті відтворюють багатогранну розгалужену діяльність талановитої родини та їхніх послідовників, їхню роль у становленні професійної музичної культури краю, їхній винятковий внесок у музичну культуру України та світу. Водночас вони є віддзеркаленням загальної культурної ситуації в країні, подальше вивчення якої може вивести на нові обрії узагальнень і нові напрями, стимулювати подальші поглиблені наукові розвідки.

Примітки

¹ Том готується до друку.

² Долгіх Марина Василівна була здобувачем відділу музикознавства ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, де успішно захистила кандидатську дисертацію (2011 р., науковий керівник І. Сікорська). Згодом побачила світ науково-популярна монографія її авторства «Нейгаузи: варіації на елісаветградську тему» (Кіровоград, 2013).

* Переклад з російської І. Сікорської. – *Ред.*

ІРИНА СІКОРСЬКА. «УКРАЇНЬСЬКА МУЗИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»: КОНЦЕПЦІЯ ВИСВІТЛЕННЯ ПЕРСОНАЛІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ НАЛЕЖНОСТІ (ФЕНОМЕН РОДИНИ НЕЙГАУЗІВ)

Джерела та література

1. Анастасьєва М. Век любви, век печали. – Санкт-Петербург, 2002.
2. Вспоминая Нейгауза. – Москва : Классика–XXI, 2007. – 326 с.
3. Долгих М. Густав Вільгельмович Нейгауз – музикант, педагог, просвітител: етапи творчого шляху // Студії мистецтвознавчі. – Київ : ІМФЕ, 2008. – Чис. 4. – С. 47–56.
4. Долгих М. Наталія Густавівна Нейгауз: портрет в реаліях початку ХХ століття // Музична україністика: сучасний вимір. – Київ : ІМФЕ, 2010. – С. 217–225.
5. Долгих М. Становлення музичного професіоналізму Єлисаветградщини (1900–1920-ті рр.) : дис. ... канд. мистецтвознавства. – Київ, 2011. – 220 с.
6. Калениченко А. Кароль Шимановський і народна музика Підгалля (до проблеми еволюції композиторської творчості) : дис. ... канд. мистецтвознавства. – Київ, 1988.
7. Сікорська І. Кіровоград на перехресті культур // Музика. – 2014. – № 2. – С. 20–23.
8. Українська музична енциклопедія. – Київ : Вид-во ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2006. – Т. 1. – 680 с.
9. Українська музична енциклопедія. – Київ : Вид-во ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2008. – Т. 2. – 664 с.
10. Українська музична енциклопедія. – Київ : Вид-во ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2011. – Т. 3. – 627 с.
11. Українська музична енциклопедія. – Т. 4 (рукопис).
12. Українська музична енциклопедія. – Т. 5 (рукопис).
13. Українська музична енциклопедія. – Т. 6 (рукопис).
14. Neuhaus H. Das Natürliche Notensystem. – Bochum, 1906.

SUMMARY

According to the general directions of Ukrainian academic science development in the early 1990s, the urgent necessity to write *Ukrainian Music Encyclopedia* (UME) has ripened. During the working out of its conception the ways of elucidation of personalities of foreign origin who had arrived to Ukraine, took the roots here, became the fathers of dynasties, did an outstanding contribution into the development of Ukrainian musical culture were discussed. The principles of the selection of personalities were particularly considered. It especially pertained to those, who had found themselves far away from the native country voluntarily or because of the annoying circumstances and became known as the figures of the other musical culture, especially Russian one. Consensus was found in the most important thing: at individual approach to each position their contribution to Ukrainian culture had to be taken as the principal criterion. It was decided to remove the ethnicity of the master (taking into consideration the multinational structure of the population of Ukraine) and point out the ethnic origin of the representatives of the Western or Eastern countries (for example, German, Czech, Pole, etc.). The given article is purposed to trace this principle on the example of the Neuhaus large family, that may be rightfully classified as a separate phenomenon. Due to cross references the separate articles in different volumes of *UME* about family members (including Hustav, Henrikh, Nataliya, Astrid Neuhaus, Blumenfeld brothers, Shymanovskyi family members etc.), the circle of intercourse, students, musical schools (both direct – L. Hinzburh, M. Krushelnytska, A. Lysenko etc., and members of future generations – musical *children* and *grandchildren*), music schools (St. Blumenfeld, Hust. Neihaus) etc., like elements of mosaic, form an integral and impressive picture.

Keywords: *Ukrainian Music Encyclopedia*, conception of elucidation, Neuhaus family phenomenon.